

Εμπλουτισμός Συστάδας

Η μουσική της λογοτεχνίας...



ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Νικηφόρος Βρεττάκος, Η ελληνική γλώσσα

Όταν κάποτε φύγω από τούτο το φως
θα ελιχθώ προς τα πάνω όπως ένα
ρουακάκι που μουρμουρίζει.
Κι αν τυχόν κάπου ανάμεσα
στους γαλάζιους διαδρόμους
συναντήσω αγγέλους, θα τους
μιλήσω ελληνικά, επειδή
δεν ξέρουνε γλώσσες. Μιλάνε
μεταξύ τους με μουσική.

Ο **Νικηφόρος Βρεττάκος** (1912-1991) ήταν ποιητής, πεζογράφος και δοκιμιογράφος και θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους Έλληνες ποιητές. Προτάθηκε τέσσερις φορές για Βραβείο Νόμπελ, ενώ έχει τιμηθεί με πολλά άλλα βραβεία. Το έργο του χαρακτηρίζεται από έντονο λυρισμό και μπορεί να χωριστεί σε τέσσερις περιόδους, που χαρακτηρίζονται διαδοχικά: από την πεσιμιστική διάθεση του νεοελληνικού συμβολισμού (1929-38), από αγωνιστικότητα και αισιοδοξία (1939-50), από την ενασχόληση με πρωταρχικές έννοιες, όπως η αγάπη, η φύση, το φως και η αγνότητα (1961-74) και στην τελευταία φάση από μια επιστροφή στην αισιοδοξία, την εγρήγορση και την επανάσταση (1975-90). Έχοντας ζήσει έντονα όλα τα πολιτικά και πολεμικά γεγονότα που σημάδεψαν την πρόσφατη ιστορία της χώρας (πήρε μέρος στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο και την αντίσταση, αυτοεξορίστηκε στη διάρκεια της χούντας κλπ.), ο Ν. Βρεττάκος καταγράφει άμεσα ή έμμεσα στο έργο του το κλίμα της κάθε περιόδου μέσα από μια ιδιαίτερα προσωπική, λυρική και συναισθηματική ματιά. Τα έντονα ιστορικοκοινωνικά γεγονότα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, της Αντίστασης και του Εμφυλίου, σε συνδυασμό με προσωπικές δυσκολίες στη ζωή του, τον σημάδεψαν και έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη γραφή του. Παρά τις όποιες διαφοροποιήσεις στο έργο του, βασικό στοιχείο για τον ποιητή παραμένει πάντα η αγάπη και η δύναμή της.

Πηγή: Φωτόδεντρο

δραστηριότητες

1. Με ποιες λέξεις/φράσεις και εκφραστικά μέσα το ποιητικό υποκείμενο θέλει να αναδείξει την αξία και την ομορφιά της ελληνικής γλώσσας;
2. Φανταστείτε «τη μουσική των αγγέλων». Τι, πιθανά, θα έλεγαν με τη μουσική τους οι άγγελοι για την αξία της ελληνικής γλώσσας; Συνεχίστε το ποίημα, γράφοντας τρεις στίχους.



Ήταν που ήταν η βραδυά όλη πάθος, τ' ήθελες να πάρεις το βιολί σου, να μας μαράνεις την ψυχή εντελώς; Δεν έφθανε το κύμα που μας λίκνιζε, και το φεγγάρι που μας πλημμυρούσε; Τι ιδέα πάλι ήταν αυτή, να σηκωθείς ν' αρπάξεις το βιολί σου, και να μας πληγώσεις την καρδιά;...

Καλά καθόμαστε στην άκρη του γαλιού, δίπλα στο κύμα του Σαρωνικού, άλλοι στα βράχια κι άλλοι στις καρέκλες, και λέγαμε και γω δεν ξέρω τι· λέγαμε τρεις κουβέντες και σωπαίναμε, ίσως νικημένοι απ' το φεγγάρι, που πρόσταζε από πάνω τη σιωπή. Η νύχτα, μόλις πού και πού μιλούσε. Ήχοι σπασμένοι, σκόρπιοι, μακρυνοί, τρεμούλες των νερών, κομμένα λόγια, πότε το πλάνο θρόισμα του κύματος, πότε, μακρυνά, το γαύγισμα ενός σκύλου, και πότε ένα τραγούδι που περνούσε. Μέσ' στο μεγάλο ακίνητο φεγγάρι, υπήρχε ανάγκη απόλυτης σιωπής.

Τι σου ήρθε τότε, ευλογημένε, να βγάλεις απ' τηθήκη το βιολί, να μας μαράνεις την ψυχή εντελώς;...

Δε θα στο συγχωρήσουμε ποτέ...

Δεν ξέρω καν αν έπαιξες καλά, ή αν το χέρι σου έτρεμε λιγάκι –θέλεις η μπύρα, θέλεις το φεγγάρι– και πού και πού μας πρόσφερες κ' ένα μικρούλι φάλτσο· μπορούσες τότε να κάμεις ό,τι θέλεις: η νύχτα ως κι αυτό στο συγχωρούσε: το βράδυ εκείνο λεγόταν «επιείκεια».

Και δεν ήταν ανάγκη να μας παίξεις, μήτε την Ανάμνηση του Ντρλά, μήτε και το Θρύλο του Βιενάβσκι: τρεις νότες ήταν ίσως αρκετές –μόνο τρεις νότες, όχι παραπάνω– για να μας κάμεις όλο ό,τι θέλεις. Τρεις νότες μόνο αρκούσαν, σε βεβαιώνω, για να μας κάμεις το μεγάλο το κακό. Μας βρήκες όλους τόσο ανυπεράσπιστους...

Γιατί μόλις άρχιζες να παίζεις, εκεί που ήμαστε όλοι τόσο μόνοι, και περιμέναμε και γω δεν ξέρω τι –καθένας κι άλλο, καθένας το δικό του– μας πήρες όλους ξαφνικά στη φούχτα σου, κ' έκανες την ψυχή μας μια ψυχή, μια ψυχή μεγάλη πληγωμένη –αυτή που θα είναι πάντα λυπημένη, και θα θυμάται, και θα νοσταλγεί. Κι αφού μας έκαμες όλους μια ψυχή, θέλησες να πάρεις τα δάκρυά μας. Ω, αυτό ποτέ δε θα στο συγχωρήσω! Τα δάκρυα είναι πράματα ιερά –δε μπορεί ο καθένας να τα παίρνει...

Κι όμως, εσύ μας γέλασες, μας γέλασες, θαρρώ, και μας τα πήρες, μας έκανες κουρέλι με δυο νότες, σα να μην ήμαστε όλοι τόσο φίλοι σου, σα να βαστούσες μια μικρή μνησικακία, κάτι κρυφό παράπονο μαζί μας, και που τόκρυβες λεπτά κι από καιρό, και που περίμενε δεν ξέρω ποια ευκαιρία, να μας πετύχει έτσι ανυπεράσπιστους, να βγει κρυφά, να μας εκδικηθεί!

Κι όμως εμείς δε σε πληγώσαμε ποτέ, από τον καιρό που γνωριζόμαστε, πιστεύω;...

Μα ίσως και να μην τόδελες και συ, ίσως η μοίρα να το δέλησ' έτσι, αυτή που βρίσκει πάντα τρόπο να πληγώνει –και συ να ήσουν μόνο τ' όργανό της· ίσως της μοίρας τ' όργανο τ' ακούσιο, να ήταν το βράδυ εκείνο ένα βιολί.

Γι' αυτό, την ώρα που χωρίζαμε στο τραίνο, μ' όλο το μεγάλο το κακό, τ' αληθινό κακό που μας προξένησες –βλέπεις εμείς πόσο είμαστε καλοί;– σου είπαμε μονάχα «ευχαριστώ»...

Ο **Ναπολέων Λαπαθιώτης** γεννήθηκε στην Αθήνα το 1888. Ο πατέρας του, μαθηματικός και στρατιωτικός (ως το βαθμό του αντιστράτηγου) διετέλεσε υπουργός Στρατιωτικών (1909) και η μητέρα του ήταν ανιψιά του Χ. Τρικούπη. Σπούδασε νομική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών καθώς και γαλλικά, αγγλικά, ιταλικά και μουσική. Δημοσίευσε ποίηση, κριτική, μεταφράσεις κ.ά. Συνεργάστηκε με πολλά περιοδικά της εποχής. Υπηρέτησε στον στρατό από το 1912 και ως ανθυπολοχαγός διερμηνέας γνώρισε τον Ε. Βενιζέλο στη Θεσσαλονίκη (1916). Το 1939 εξέδωσε επιλογή από ποιήματά του. Αυτοκτόνησε στις 8.1.1944.

Πηγή: Κωστίου, Κ. «Λαπαθιώτης, Ναπολέων». *Βιογραφικό Λεξικό Εκδοτικής Αθηνών*

δραστηριότητες

1. Να επισημάνετε:
 - α) την οπτική γωνία της αφήγησης
 - β) τους αφηγηματικούς τρόπους και τη λειτουργία τους
 - γ) τον χρόνο της αφήγησης.
2. Ποια ρηματικά πρόσωπα εναλλάσσονται στο κείμενο και ποιος είναι ο ρόλος τους;
3. Ποιος μιλάει στο κείμενο, σε ποιον/ποιους απευθύνεται και ποιο μήνυμα θέλει να μεταφέρει στους/στις αναγνώστες/-στριες;
4. Να αξιοποιήσετε τις λέξεις: *βιολί, φεγγάρι, κύμα, ψυχή, δάκρυα* και να γράψετε το δικό σας ποίημα σε ελεύθερο στίχο (6-8 στίχοι) που να αποπνέει το κλίμα της επίδρασης της μουσικής.